

Atfta Bulunmak İçin / Cite This Paper: Bilişli, Y. (2019). "İnternet Sağlık Haberlerinde Tıbbileştirmenin İnşası: Sağlık Haber Söylemine Eleştirel Bir Bakış", *Manas Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 8 (4): 3608-3629.

Geliş Tarihi / Received Date: 11 Mart 2019

Kabul Tarihi / Accepted Date: 26 Temmuz 2019

Araştırma Makalesi

İNTERNET SAğLIK HABERLERİNDE TIBBİLEŞTİRMENİN İNŐASI: SAğLIK HABER SÖYLEMİNE ELEŞTİREL BİR BAKIŐ¹

Őgr. Gör. Dr. Yasemin BİLİŞLİ

Akdeniz Üniversitesi, Sosyal Bilimler Meslek Yüksekokulu

yasemin@akdeniz.edu.tr

ORCID: 0000-0001-9272-9568

Öz

Tıbbileştirme, tıbbi olmayan bir sorunu tanımlamak için tıbbi terimler kullanılmasını, bir sorunun tıbbi çerçeveden sunulmasını veya onu "tedavi etmek" amacıyla tıbbi bir müdahalenin gerekliliğini ifade eder. Bu sorun tıp mesleğini ilgilendiren bir sorun olarak karşımıza çıkabileceği gibi, tıp mesleğini ilgilendirmeyen bir durum da olabilir. Bu doğrultuda çalışmanın amacı, sağlık haberlerinde sıklıkla kullanılan ve sağlık okuryazarlık düzeyi düşük bireyleri yanıltma ve sağlığı olumsuz yönde etkileme ihtimali olan, yaşlanmanın tıbbileştirilmesini, bir yazın taraması yaparak ve haberlerde yer alan ifadelerle sunarak ortaya koymaya çalışmaktır. Bu amaç doğrultusunda Sabah, Yeni Şafak, Hürriyet ve Milliyet gazetelerinde 01.01.2017-31.12.2017 tarihleri arasında yayımlanan, içerisinde yaşlanma terimi geçen sağlık içerikli metinler eleştirel söylem analizinin sunduğu kuramsal ve metodolojik pencereden özömlenmiřtir. Çalışmada kuramsal anlamda tüketim kùltürü kuramının yanında sağlık anlayışının değişimi ve yeni sağlık anlayışının oluşumu da değerlendirilmiştir. Araştırmanın sonucunda; internet gazetelerinde sağlık söylemi ile yaşamın doğal sürecinde yer alan yaşlanmanın tıbbi açıdan ele alındığı ve özömlünün birey düzeyinde konumlandırılarak tıbbileştirilirken öte yandan okuyucuları tüketime teşvik ettiği tespit edilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Eleştirel söylem analizi, Sağlık haberleri, Gazetecilik, Haber söylemi, Tıbbileştirme

THE CONSTRUCTION OF MEDICALIZATION IN INTERNET HEALTH NEWS: A CRITICAL VIEW OF HEALTH NEWS DISCOURSE

Abstract

Medicalization refers to using medical terms to describe a non-medical problem, to present a problem from the medical framework or the necessity for a medical intervention in order to "treat" it. This problem may be a problem concerning the medical profession, or it may be a condition that does not concern the medical profession. In this direction, the aim of the study is to try to reveal the medicalization of aging that is frequently used in health news and that has the possibility to misguide the individuals whose health-literacy level is low and to affect the health negatively by conducting review of literature and presenting it with the expressions included in the news. For this purpose, the health-containing texts that had the term of aging and that were published in Sabah, Yeni Şafak, Hürriyet and Milliyet newspapers between 01.01.2017 and 31.12.2017 were analyzed from the theoretical and methodological window presented by critical discourse analysis from qualitative research designs. In the study, besides the theory of consumption culture in the theoretical sense, the change in the understanding of health and the formation of new health understanding were also evaluated. As a result of the research; it was determined that the medicalization of aging with health discourse and the aging

1 Bu alışmanın ilk hali, 19-22 Aralık 2018'de Belek/Antalya'da düzenlenen "9. Uluslararası Hastane ve Sağlık Yönetimi Kongresi"nde sözlü bildiri olarak sunulmuş ve bildiri kitapçığında yayımlanmıştır. Burada sunulan metin, araştırmanın gözden geçirilmiş, genişletilmiş ve yeniden düzenlenmiş halidir.

in the natural process of life were taken from the medical point of view and the solution was placed on the individual level, and on the other hand it encouraged readers to consume.

Key Words: Critical discourse analysis, Health news, Journalism, News discourse, Medicalization

1. GİRİŞ

Günümüzde medya teknolojileri, diğer konularda olduğu gibi sağlık alanında da bireylerin algısını yönlendirmekte ve değiştirmektedir. Ancak sağlığın popüler hale gelmesi sonucunda, medyada normal durumların sıklıkla ciddi hastalıklar olarak gösterilmesi, bireysel sorunların tıbbileştirilerek hastalık olarak sunulması ya da yeni hastalıklar ileri sürülerek bunların tedavileri için kişilerin yaşam değişikliklerine vurgu yapılması yoluyla tüketimi teşvik ettiği görülmektedir. Birçok medya içeriği gibi internet gazeteleri de erişilebilir tüketim yolları ile “sağlıklı yaşam” için “en sağlıklı” arayışını teşvik eder.

Bu bakımdan sağlık konusu, çok sayıda aktörün avantajlı bir konum elde etmek için yarıştığı karlı bir alan olarak görülmektedir. Bu yarış ortamında “beden” söylemlerin ve çıkarların mücadele alanına dönüşmektedir. Tıp, hayat tarzı ve kozmetik ekonomileri tarafından sömürgeleştirilmektedir (Mooney, 2012). Sağlık konusuna artan ilgi sonucunda medya da içeriklerinde sağlık konusuna daha fazla yer vermektedir. Çoğu zaman nicelik olarak artan bu içeriklerin nitelik olarak bireyleri bilgilendirme düzeyinin zayıf olduğu görülmektedir. Sağlık söyleminin ve toplumda sağlıkla ilgili kanaatlerin oluşması ve yayılmasında oldukça önemli hale gelmiş olan medya, sağlık bilgisi sunumunda sağlıklı yaşam için tüketime yönlendirme yapmaktadır (Bilişli, 2018).

Öte yandan medya teknolojilerinin kullanımındaki artışın sonucu olarak bireyler diğer tüm konulardaki bilgi arayışında olduğu gibi sağlık bilgisine de medya teknolojilerini kullanarak ulaşmaya çalışmaktadır. Ancak bireyler sağlık bilgisini medya yoluyla ararken hangi bilgilerin doğru, hangi bilgilerin yanlış ya da manipüle edildiği konusunda tam bir bilgiye sahip olamamaktadır. Sağlık alanındaki sembolik seçkinler tıp alanındaki mesleki ve bilimsel otoritelerine dayanarak bedenleri sağlıklı/sağlıksız, hayatları meşru/gayri meşru, beslenme biçimlerini, yararlı/zararlı, görünüşleri arzu edilen/istenmeyen karşıtlığında ele almaktadırlar (Timurturkan, 2013).

Sağlıklı olmak, fit olmak, estetik olmak, güzel olmak ve yaşlanma karşıtı uygulamalar medyada sağlık gündemini oluşturarak sağlığın sosyolojik boyutunu ortaya koymaktadır. Bunların nasıl gerçekleştirilebileceği ise kapitalizmin etkisiyle, tüketim kültürü tarafından belirlenmektedir. Bu durum çoğu zaman medyada tıbbileştirme yoluyla gerçekleştirilmektedir. Tıbbileştirme ise; yaşamın olağan sürecinde meydana gelen durumların, hastalık olarak nitelendirilmesi ve tedavi için öneriler verilmesini kapsamaktadır.

Günümüzde medyada tıptaki ilerlemelerle birlikte yaşlılığın nasıl geriletebileceğine ilişkin oldukça fazla bilgi yer almaktadır. Illich (2014: 135) tıbbın ilerleme olarak sunduğu bu hizmetleri, aslında aşırı endüstrileşmiş modern toplumun yarattığı sağlık sorunlarının üzerini örtmek için kullandığını iddia etmektedir. Ona göre buluşlar, ilaçlar ve müdahaleler sadece sıkıntıların üzerini örtmektedir.

Bu bağlamda; çalışmada; yaşlanmanın sağlık haberleri aracılığıyla tıbbileştirilmesine odaklanılarak, bir internet reyting sistemi olan ve web sitelerini ziyaretçi sayılarına göre izleyen Alexa'dan erişim tarihinde elde edilen verilerden yararlanılarak Türkiye'de internet ortamında sırayla en çok okunan Sabah, Yeni Şafak, Milliyet ve Hürriyet gazeteleri (<https://www.alexa.com/topsites/countries/TR> sitesinden elde edilen verilerine göre) verileri kullanılmıştır. Gazetelerin resmi internet sitelerinde 01.01.2017 ile 31.12.2017 tarihleri arasında yayımlanan metin içerisinde "yaşlanma" ifadesi kullanılan haberler toplanarak elde edilen metinler eleştirel söylem analizi yöntemiyle incelenmiştir.

1.1. Tıbbileştirme Kavramına Genel Bir Bakış

Tıbbileştirme, tıbbi olmayan problemlerin genellikle hastalık veya rahatsızlıklar açısından tıbbi problemler olarak tanımlandığı ve tedavi edildiği bir süreci tarif eder. Zola (1994: 43) tıbbileştirmeyi; "gündelik hayatın gittikçe daha fazla medikal hâkimiyet, etki ve denetim altında kaldığı bir süreç" olarak ifade etmektedir. Tıbbileştirme, bir sorunu tıbbi terimlerle tanımlamayı, bir sorunu anlamak amacıyla tıbbi bir çerçeve benimsemeyi veya onu "tedavi etmek" amacıyla tıbbi bir müdahaleyi gerektirir.

Tıbbileştirme sosyo-kültürel bir süreçtir ve en az üç farklı seviyede gerçekleşebilir: kavramsal, kurumsal ve etkileşimsel seviyeler. Kavramsal seviyede mevcut sorunu tanımlamak için tıbbi bir kelime (veya model) kullanılır; birkaç tıp uzmanının katılımı gerekir ve tıbbi tedavilerin mutlaka uygulanması gerekmez. Kurumsal düzeyde, kuruluşlar, kuruluşun uzmanlaştığı belirli bir sorunu tedavi etmek için tıbbi bir yaklaşım benimseyebilir. Etkileşimsel düzeyde, doktorlar doğrudan ilgilenirler. Tıbbileştirme burada, bir doktorun tıbbi olarak bir sorunu tanımladığında (yani tıbbi bir tanı koyduğunda) veya sosyal bir sorunu tıbbi bir tedavi şekliyle tedavi ettiğinde (örneğin mutsuz bir aile hayatı için sakinleştirici ilaçlar reçete ederken) doktor-hasta etkileşiminin bir parçası olarak gerçekleşir (Conrad, 1992: 211).

Tıbbin hastalık durumlarını belirlemek üzere, normal ve standart olarak ifade ettiği değerler, gün geçtikçe daha fazla gündelik yaşamla iç içe geçmektedir. Conrad (2007: 2) tıbbın ideal, standart veya normal beden yaratma çabalarını normalleştirme (*normalization*) olarak adlandırmaktadır. Normalleştirmenin alternatifi olarak da standartlaştırma (*standardization*) teriminin kullanılabileceğini ifade etmektedir.

Tıbbileştirme konusunda çalışan araştırmacılar; tıbbileştirmeyi teşvik eden ya da ortadan kaldıran sosyal faktörlerin; uzun zamandır dinin gereklerine bağlılığın azalması, bilime bağlılıktaki artış, inanç, rasyonellik ve ilerleme, tıp mesleğinin artan prestij ve gücü, sorunlara teknolojik ve bireysel çözümler arayışı ve batı toplumlarında genel bir insancıl eğilim olduğunu ileri sürmüşlerdir. Sosyologlar tıbbileştirmeyi etkileyen iki önemli bağlamı sekülerleşme ve ardından da tıp mesleğinin statüsünün değişmesi olarak açıklamışlardır (Conrad, 1992: 213).

Birçok araştırmacı tarafından modern toplumlarda, dinin toplumsal öneminin azalmasını ifade eden sekülerleşme ile baskın ahlaki ideoloji ve sosyal kontrol kurumu olarak tıbbın dini bir “kenara koyduğu”nu (Zola, 1972) veya dini “ikame ettiği”ni (Turner 1984, 1987) ileri sürmüşlerdir. Böylece birçok durum günahtan suça, hastalığa dönüşmüştür. Sonuç olarak sekülerleşme tıbbileştirmeye yol açmıştır denmektedir.

Tıbbileştirmenin oluşumuna ilişkin birçok örnek gösterebilir. Ancak kavramı değerlendiren düşünürlerin uzlaştığı tek nokta, tıbbileştirmenin var olduğuna ve tanımlanmasına ilişkindir. Tıbbileştirme, Irwing Zola, Peter Conrad ve Thomas Szasz gibi düşünürler tarafından değerlendirilirken gündelik hayat içerisinde sağlık konusunun yanında sağlıkla ilgili olmayan konuların da sağlık başlığı altında değerlendirildiğini ifade etmişlerdir (Sezgin, 2011: 58).

Tıbbileştirmenin bir diğer görünümü olan kâr merkezli girişimlerin de açıklanması önemlidir. Bu anlamda tüketim kültürü ile tıbbileştirme arasındaki ilişkiye bakmak anlamlı olacaktır. Tıbbileştirilen konular, ilaç ve kozmetik sektörleri gibi tüketim kültürüne hizmet eden sektörlerin kapsamına girmektedir. Sağlık sektörüne teknoloji üretenler, sağlık sigortaları, ilaç ve kozmetik endüstrileri gibi çıkar grupları ürettikleri tüm ürün ve hizmetleri tıbbın gücünü kullanarak kendi çıkarları doğrultusunda “sağlıklı bir toplum” için yaptıklarını iddia etmektedirler. Burada asıl sorun iktidarın, sağlıklı bir “ıslah ve normalleştirme” kurumu olarak kullanma niyeti ve tıbbi teknoloji, ilaç ve kozmetik şirketlerinin de sağlıklı kâr getiren bir meta haline getirmeleridir (Candansayar, 2009: 70).

Sonuç olarak tıbbileştirme, günümüz teknolojilerinden, politikalarından ve siyasetlerinden bağımsız olarak değerlendirilemeyecek kadar geniş bir kavramdır. Sağlık ihtiyacının manipüle edilmesi ve sağlıklı olma söylemi üzerinden bireyleri tüketime yönlendirmektedir denilebilir.

1.2.Sağlık İhtiyacının Manipülasyonu ve Tıbbileştirme

İhtiyaçların manipülasyonunda, kapitalizm, öncelikle bireylere gerçekte ihtiyacı olmadığı halde, ihtiyaçlar yaratır ve bireylerin bu ihtiyaçları gidermeyi arzulamaları yönünde

çalışır ardından da bireylere, bunların vazgeçilmez olduğu fikri benimsetilir. Sağlık insanların en hassas olduğu konu olması bakımından manipülasyonu da rahat yapılabilecek bir konudur.

Sağlık konusunda yaşanan süreçte ise; yaşamın doğal sürecinde gerçekleşen birçok olgu son derece önemli birer sağlık sorunu olarak gösterilmekte ve bu sorunların çözümü için de birtakım ürün ve hizmetin pazarlanmasına çalışılmaktadır. Böylece sağlık tıbbileştirilerek kâr sağlanacak bir metaya dönüştürülmektedir. Yüksel ve Karakuş (2012: 55) tüketim kültürünün, devamlı yeni ihtiyaçlar yaratmasının sağlık alanında da yeni hastalıklar ve yeni tedavi yolları şeklinde tezahür ettiğini böylece bireylerin hastalık odaklı bir yaşama adapte edilmeye çalışıldığını ileri sürmektedirler.

Günümüzde son derece önemli bir olgu olan sağlık kavramı fizyolojik olduğu kadar sosyolojik de bir olgudur. Kapitalizmin etkisiyle, sağlıklı olmak, estetik olmak, fit olmak, güzel olmak ve yaşlanma karşıtı uygulamalar gündemi oluşturarak sağlığın sosyolojik boyutunun ön plana çıkartıldığı görülmektedir. Bunların nasıl gerçekleşebileceği ise tüketim kültürü tarafından belirlenmektedir. Tıbbileştirme olarak ifade edilen, yaşamın olağan sürecinde meydana gelen durumların, hastalık olarak nitelendirilmesi ve tedavi için öneriler verilmesi; sağlığın sosyo-kültürel boyutuyla alakalıdır. Bu nedenle sağlık kavramı sosyo-kültürel açıdan zamana, sosyal değişimlere, tıbbi yenilik ve gelişmelere göre farklılık göstermektedir (Narter, 2004: 61). Tıbbileştirmeyi, Conrad (1992) normal bir durumun genellikle rahatsızlık ya da hastalık şeklinde tıbbi bir problem olarak sunulduğu ve çözümünün de ancak tıbbi müdahale ile mümkün olabileceği düşünülerek bu şekilde davranıldığı bir süreç olarak ifade etmiştir.

Gündelik yaşamın olağan sürecinde meydana gelen bir durumu anlatmak veya bu durumla baş etmek için bir tıbbi çerçeve ya da tanım kullanıldığında tıbbileştirme gerçekleşir. Sosyal bilimciler tarafından yaygın olarak kullanılan tıbbileştirme kavramına, çocuklarda hiperaktivite (Conrad, 1975), alkol tüketimi (Schneider, 1978), menopoza (McCrea, 1983), hamilelik (Oakley, 1984), yaşlanma (Zola, 1994), ölüm (Clarke, 2010), doğum, menstrüasyon, doğum kontrolü, doğurganlık, hamilelik (Riessman, 1983; Riska, 2003) örnek olarak verilebilir.

Zola (1972), tıbbin sosyal hakimiyetini ifade etmek için “medikalizasyon” terimini kullanmıştır. Zola, sağlıkla ilgili tıbbi düşünme biçimlerinin, hastaneler gibi kurumlarla sınırlı olmadığını, gündelik yaşam pratiklerini de kapsadığını ve bir sosyal kontrol biçimi olarak işlev gördüğünü iddia etmiştir. Welch vd. (2012) medyanın hastalık korkusunu teşvik ettiğini, her zaman en iyinin erken teşhis ve tedavi olduğu mitini yaydığını, hekimlerin de kendilerinin aleyhine açılacak davalardan kaçınmak amacıyla kendilerine başvuran hastalara tüm tetkikleri yaparak tıbbi işlemlerden ve ilaçlardan kâr elde ettiğini ileri sürmektedirler. Böylece gündelik yaşamın tıbbileştirilmesi ve sağlık ihtiyacının manipülasyonu ile bireyler sürekli

kendilerini hasta hissedecekler ve erken teşhis için sağlık kuruluşlarına başvurarak tıbbi gerekliliği olmadığı halde birtakım tetkiklere tabi tutularak tıbbın metalaştırılması sürecine katkıda bulunacaklardır.

Tıbbileşme bir sürecin sonucu iken tıbbileştirmenin nedenlerine bakıldığında tüketim kültürü ve bedenler üzerinden kurulmak istenen sosyal kontrolün incelenmesi gerekmektedir. Zola (1994: 43)'ya göre tıbbileştirme, gündelik hayatın tıbbi egemenlik, denetim ve etkisinin altına girmesini ifade eder. Çalışmada da tıbbileşme konusunda tüketim kültürü açısından bir yorumlama yapılacağından yaşlanma konusunun seçilmesi uygun görülmüştür. Yaşlanma yüzyıllar boyu insan hayatına eşlik eden doğal süreç iken, tıbbin egemenliği altına girmesiyle hastalık şeklinde tanımlanmaya ve müdahale edilmesi gereken bir süreç olarak görülmeye başlanmıştır.

1.3. Yaşlılığın Tıbbileştirilmesi

1980'lerin neo-liberal yaklaşımı yaşlıları devletteki yüklerin alınması gereken ve kendilerine yetmesi gereken, bireyler olarak tanımlamış; bu durumda yaşlılık üretken olmayan bir dönemi işaret ettiğinden, “üretmiyorsa tüketsin” anlayışından hareketle yaşlılar yeni müşteriler ve tüketiciler olarak pazarda yer almıştır. Bu anlayış neticesinde, yaşlılığın keyifsiz, pasif, ölümü bekleyen düşüncesi ne kadar çok kişide yok edilir ve ne kadar çok kişi bu duruma ikna edilirse; o denli uzun süre tüketici olarak kalacakları fikri yaşlılığı cazip duruma getirmiştir (Sezgin, 2015: 169). Batı toplumlarında ekonomik, sosyal ve tıbbi faktörlerin sonucunda artan yaşlı oranı, yaşlıları tüketim toplumunun mekanizmaları içine çekmekle birlikte onlara ait kültürel değerlerin değişimini de beraber getirmiştir. Artık yaşlıların işe yaramaz olduğu fikri yerine “pozitif yaşlanma” söz konusu olmaktadır. Hobileri olan, kültürel ve sosyal gezilere katılan, sanatsal aktivitelerde bulunan, yaşlılarda pozitif yaşlanmadan söz edilebilir. Bu durumda yaşlılığın kültürel içeriğinde, gençliğe, bireyselliğe, fit ve sağlıklı olmaya ilişkin bir sosyal değer vurgusu bulunmaktadır. Yaşlı olsalar bile tüketim toplumunun değerleri, bireylerden kendi bedenlerine bakmalarını, yaşlanmaya karşı gelmelerini, sağlıklı yaşam için dengeli biçimde beslenmelerini beklemektedir (Nazlı, 2016: 4).

1989'da Estes ve Binney, yaşlanmanın tıbbileştirilmesinin hem kavramsal hem de pratik yönlerini incelemişlerdir. Çalışmalarında klinik bir olgu olarak görülen ve yönetilen yaşlanmanın tıbbi bir sorun olarak sunulduğunu tespit etmişlerdir. Yaşlanmanın tıbbileştirilmesi; yaşlanmayı olumsuz olarak kaçınılmaz bir düşüş, hastalık ve geri dönüşü olmayan bir çürüme süreci olarak görmek için tıbbi müdahaleyi gerektiren bir kamuoyu eğilimini teşvik etmektedir. Günümüzde tıp, yaşlanmanın sorunlarını yönetmek için en doğru araç olarak kabul edilir. Sosyal çevrede, estetik ameliyattan, diz replasman tedavisinden,

iktidarsızlık için en yeni ilaçlara kadar, hafıza geliştirme ve osteoporoz, yaşlanma sürecini yavaşlatmada biyoteknolojik uygulamalar (ve vaatler) yaşlanmanın beraberinde getirdiği sorunlar olarak tıp tarafından çözüme ulaştırılması beklenir (Schmidt, 2011: 61).

Yaşlılığı hastalıkla eşdeğer görmek, toplumu, yaşlanmayı patolojik veya anormal olarak düşünmeye teşvik etmiştir. Yaşlanmanın doğal yaşam olayından tedaviye ihtiyacı olan tıbbi bir soruna dönüşmesi (Estes ve Binney, 1989; Kaufman vd., 2004) sonucunda gerçekleşen tıbbileştirme çoğunlukla kadın bedenlerinin tıbbileşmesine işaret etse de (Riessman, 1983; Riska, 2003, Martin, 1987), artık yaşlanan erkeklerin vücutlarının da tıbbi hale geldiğini görmek mümkündür. Conrad (2007: 26), saç dökülmesi tedavileri ve viagra vb. ilaçlarla, birçok erkeğin yaşlanma sürecine karşı koymak istediğini ve bunun tıbbileştirilmesini benimseyerek kontrolü ele almaya çalışabileceklerini ileri sürmektedir. Erkeklikle ilgili bu endişe yaşlanmanın tıbbileştirilmesine olanak sağlar. Öte yandan benzer durum yaşlılıkla birlikte kadınlarda gelişen menopoza için de geçerlidir. Sosyal olarak değerli bir özellik olan doğurganlığın sona ermesi ile karakterizedir. Bu fertilitate kaybı, menopoza tanımındaki birincil patolojik olay olarak kabul edilir. Erkekler yaşlandıkça doğurganlıkta bir düşüş yaşamamasına rağmen, libido, güç ve fiziksel performans gibi iddia edilen erkeksi özelliklerinde bir azalma olduğunu görebilirler. Toplumu yansıtan tıp, bu özelliklere değer verir ve sonuç olarak, azalmaları veya kaybolmalarını patolojik bir durum olarak açıklar (Conrad, 2007: 28).

Öte yandan, yaşlanmanın doğal bir sonucu olarak, ciltte görülen sarkmalar, saçların dökülmesi, kırışıklıklar tıbbin konusu haline getirilerek beden bir mücadele alanına dönüştürülmektedir. Sezgin (2011) genç kalmanın biyolojik olarak imkânsız olmasından dolayı bireylerin yaşlanmayı geciktirmek ve “genç görünmek” için birtakım çabalara girmesi neticesinde ‘sağlığın’ gözden kaçırılmasına dikkat çekmektedir. Bireylerin uzun vadede sağlığından olmayı göze alarak genç görünmeyi tercih ettiklerini ve hatta genç görünmenin sağlıklı olmakla eşdeğer olduğunu düşünerek genç görünebilmek için ciddi çabalar harcar hale geldiğini ifade eden Sezgin (2011) kozmetik sektörünün görüntüyü kurtarmak adına bireylerin sağlığına önemli zararlar verebileceğinin tartışılması gerektiğine vurgu yapmaktadır. Purdy (2001) benzer biçimde kadınların gelişmiş teknolojik cihazlar sayesinde yaşlanan vücutlarını restore ettirme çabasında olduklarını ifade etmektedir.

Tüm bunlar gerçekleşirken, bireyler, yaşlanmayı geciktirmek, yaşlılıkla mücadele, yaşlanma sorununa çözüm gibi vaatlerle tüketime teşvik edilmektedirler. Bazen bu bir beslenme önerisi şeklinde olabildiği gibi, bazen de cerrahi ya da cerrahi olmayan estetik müdahale şeklinde olabilmektedir. Kıyafetten kozmetik ürünlere kadar birçok ürün genç kalmanın çözümü olarak bireylere sunulur. Bu durum için bireylerin bedel ödemesi beklenir.

Bu bedeli ödeyen ya da ödeyebilenlerin daha sağlıklı olması, daha genç görünmesi olasıdır. Bu durum sağlık haberlerinde sıklıkla tıbbileştirmenin önünü açmaktadır.

2. YÖNTEM

Bu çalışmada metin içinde “yaşlanma” ifadesini kullanan haberlerin internet gazetelerinde nasıl verildiğini göstermek ve haber dili ile söylem ilişkisini ortaya koymak amacıyla nitel araştırma desenlerinden eleştirel söylem analizi deseni kullanılmıştır. Söylem analizi, haber metnini bütünlüğü içinde, incelemeye yönelik bir tekniktir. Söylem analizi, haber metinlerinde toplumda yer alan önyargıların ve var olan iktidar ilişkilerinin söylem içinde nasıl kurulduğunu açıklamaya imkân verir (İnal, 1996: 96).

Eleştirel söylem analizinde metinler makro ve mikro yapıya ayrılırlar. Makro yapılarda, tematik ve şematik çözümlenmeler ile haber başlıkları, alt başlıklar, haber girişleri, haber spotları, haberde hangi temaların birbirlerini izlediğinin ortaya çıkarılması amaçlanmaktadır (Arık, 2009: 248). Mikro yapıda ise; metnin ses, kelime ve cümle yapısı ile anlamlarının nasıl dile getirildiği üzerinde durulmaktadır (Devran, 2010: 65). Bu amaçla da kelime (lexical) seçimleri, sentaktik (sözdizimsel) uyum ve haberin retorikliği incelenir (Şeker, 2003: 105).

Söylem bir nesne inşa eden ifadeler sistemidir (Parker, 1992: 3). Söylemler, ne söylenebileceğinin (kim tarafından, nerede, ne zaman) bulunmasına olanak tanır (Parker, 1992: 4). Söylem analizi sağlıkla ilgili konuların incelenmesinde son derece etkili bir çerçeve sunmaktadır (İnceoğlu vd., 2015: 104). Lupton (1992: 146) “Discourse analysis: a new methodology for understanding the ideologies of health and illness” başlıklı çalışmasında; söylem analizinin sağlıkla ilgili çeşitli söylemlerde kullanılmasının sosyal ve politik bağlamlar hakkında değerli görüşler ortaya çıkarma potansiyeline sahip olduğunu ifade etmektedir. Sağlık söylemi ile ilgili araştırma alanları olarak;

- Kişilerarası iletişim süreçleri (sağlık profesyonelleri ve hastalar arasındaki, sağlık profesyonellerinin kendi aralarındaki ya da hastaların birbirleriyle iletişimini içerir).
- Sağlık sorunları hakkında derinlemesine görüşmeler.
- Sağlık profesyoneli olmayan bireylerle sağlık riskleri ve konularındaki görüşmeler.
- Devlet destekli sağlığı teşvik eden kampanya mesajları.
- Kitle eğlence alanlarında ve sağlık haber medyasında verilen sağlık bilgileri.
- Halk sağlığı dergileri ve ders kitapları.
- Resmi metinleri (devlet sağlığı politikası belgeleri)

örnek olarak sunan Lupton (1992), öte yandan kitle iletişim araçları bireylerin sağlıkla ilgili tutumlarını, inançlarını ve davranışlarını etkileme potansiyeline sahip olduğundan dolayı sağlığı teşvik edici mesajlar yaymak için ikna edici gücünü kullanmaya çalışmaktadır. Sağlık kanaat önderleri rutin olarak reklam yöntemlerini kendi amaçları için kullanmaya çalışırlar (Flora ve Wallack, 1990; Wallack, 1981). Söylem analizi bu tür mesajların çözümlenmesinde kullanılabilir gibi; sağlıkla ilgili konuşma ya da görüşmelerdeki gibi sözlü söylem içerdiğinde de yazılı metinler üzerinde uygulanabilir. Bu tür analizler metinleri yüzeysel değerlendirmenin ötesinde derinlerde gizli anlamları ve ideolojileri eleştirel bir şekilde ortaya koyabilir. Sağlık söylem analizi sağlık dergileri, ders kitapları, basılı elektronik sağlık haber metinleri yansın, eğlence içerikli TV programlarında da kullanılabilir (Lupton, 1992).

Robertson (1998: 155) , sağlık konusundaki söylemlerin kimi zaman moda haline gelirken kimi zamanda moda olmaktan çıktığını ifade etmektedir. Ona göre süreç keyfi olarak işlemekten ziyade, birincil olarak üretildikleri, sürdürüldükleri ve çoğaltıldıkları geçerli sosyal, politik ve ekonomik bağlamla uyumlu olduklarından, yaygın olarak kabul görürler.

Öte yandan Foucault (1980), modern toplum mensuplarının bireyselleşmiş bedenlerinin “ne ifade ettiği” ile “nasıl oluşturulduğunu” ortaya koyduğu analizlerinde, güzel sağlıklı vücut veya bedenle ilgili söylemlerin egzersiz uygulamalarına eşlik ettiğini, yeme alışkanlıklarını düzenlemek ya da şık kıyafetler giymekle ilgili olduğunu, dahası, bu söylemler ve uygulamalar belirli beden farkındalığı biçimlerini yoğunlaştırmakta ve dolayısıyla odaklandıkları duyum ve arzuların yaratılmasına katkıda bulunduğunu ortaya koymaktadır.

Ayrıca, her zaman sağlık söylemi başka ilgi alanlarına ve gündemlerine bağlı olduklarından, sağlıkla ilgili kavramsallaştırma, konuşma ve yazma yolları asla sadece sağlıkla ilgili değildir. Bize sosyal, ekonomik, politik, kültürel, ideolojik kodlar hakkında bilgi verirken aynı zamanda insan doğası ve gerçekliğin doğası hakkında ve ayrıca yaratmayı hayal edebildiğimiz toplumun türü ve bunu nasıl başarabileceğimize dair düşüncelerimizin ve inançlarımızın yansımaları olarak da işlev görür. Bu nedenle, sağlık konusundaki belirli söylemleri incelemenin, daha derin fikir ve inançlara benzersiz bir pencere sağlayacağı düşünülmektedir.

2.1. Analiz Edilecek Sorunsal ve Araştırma Sorusu

Günümüzde sağlığa olan ilginin artması neticesinde medyada yer alan sağlık bilgisi içeren haberler de büyük oranda artmıştır. Ancak bu artışın nitelikten ziyade nicel bir artış olduğu görülmektedir. Medya; bireyleri sağlık konusunda bilinçlendirecek haberlerden ziyade magazin değeri olan, bireylerin ilgisini daha çok çekecek, tüketime teşvik eden ve çoğu zaman da yanlış yönlendirebilecek içerikleri, herhangi bir sağlık profesyonelinin görüşünü almadan da

sunabilmektedir. Kimi zaman da yaşamın olağan sürecinde karşılaşılabilen durumları, hastalık olarak göstererek bu hastalığın tedavisine ilişkin birtakım çözüm önerileri sunmaktadır. Bu bağlamda tıbbileştirme konusunda medyanın etkisi göz ardı edilemez. Medya tıbbileştirmeyi sağlık ihtiyaçlarının manipüle edilmesine katkıda bulunarak yapmaktadır. Medya tarafından bireylere sunulan öneriler doğruluğu kanıtlanmamış, asimetrik enformasyonlarla gelmektedir. Sağlık için yaratılan ihtiyaçlar estetik öğeler üzerinde olmakta bu yolla bireyler tüketime teşvik edilmektedir. Bu çerçevede internette sunulan metnin içinde yaşlanma ifadesi geçen haberlerin tıbbileştirme durumunu ortaya koymak oluşturmaktadır.

Çalışma, tıbbileştirme durumunu ortaya koymayı amaçladığı için betimleyici bir araştırma olma özelliği taşımaktadır. Yaşlanmanın tıbbileştirilmesini ortaya koymayı amaçlayan araştırmada;

S.1- Yaşlanmanın tıbbileştirilmesi ne şekilde gerçekleşmektedir?

S.2- İçinde yaşlanma kelimesi geçen haberlerde tıbbileştirme aracılığıyla tüketime yönlendirme durumu nedir? Sorularına yanıt aranmıştır.

2.2. Örneklem Seçimi

İnceleme yapılacak gazeteler seçilirken; internette en çok okunan gazetelerden olmasına ve buna bağlı olarak bu bilgilerin daha fazla bireye ulaşıyor olmasına dikkat edilmiştir. Bu nedenle bir internet reyting sistemi olan ve web sitelerini ziyaretçi sayılarına göre izleyen Alexa'dan erişim tarihinde elde edilen verilerden yararlanılarak Türkiye'de internet ortamında sırayla en çok okunan Sabah, Yeni Şafak, Milliyet ve Hürriyet gazeteleri (<https://www.alexa.com/topsites/countries/TR> sitesinden elde edilen verilerine göre) verileri kullanılmıştır. Nitel araştırma yöntemlerinde sıkça kullanılan amaçlı örneklem yaklaşımı ile gazetelerin resmi internet sitelerinde 01.01.2017 ile 31.12.2017 tarihleri arasında yayımlanan metin içerisinde “yaşlanma” ifadesi kullanılan haberler toplanarak elde edilen metinler eleştirel söylem analizi yöntemiyle incelenmiştir.

3. BULGULAR

3.1. Sabah Gazetesi'nde Yayımlanan Haberde Tıbbileştirmeye İlişkin Çözümlemeler

İncelenen metin 16.10.2017 tarihinde Sabah Gazetesi'nde “2 saatte 30 yaş gençleşmenin formülü” başlığı ile verilmiştir. Haberlerde başlık metnin en dikkat çeken kısmıdır. Bu haberde de haber başlığı henüz yaşlılıkla ilgili herhangi bir düşüncesi olmayan bir bireyin bile ilgisini çekebilecek niteliktedir.

Estetik ve Plastik Cerrahi Uzmanının ifadelerine yer veren haberde “Yüz germe ameliyatlarında yaşlanmayı tersine döndürdüklerini ifade eden Dr. “Yüz gençleştirme operasyonlarında sorunlu olan yerler düzeltiliyor.” söylemi ile yaşlanma, doğallığından

çıkarılarak baş edilmesi gereken bir sorun olarak tıbbileştirilmektedir. Tıbbın yaşlanma için yapabileceklerinin sınırları belli olmasına rağmen (Illich, 2014: 61) sağlık endüstrisi, yaşlanmanın önüne geçilebileceği söylemleri ile yaşlılığı sağlık ile ilişkilendirmektedir (Vincent, 2006: 685). “Yüz gençleştirme operasyonu ile 5 ile 30 yaş arası insanlarda gençleşme olabiliyor. Örneğin 70 yaşında olan bir kadın ya da erkek yüz gençleştirme operasyonu ile rahatlıkla 40’lı, 50’li yaşlara kadar düşebiliyor. İskelet yapısı da uygunsa neredeyse 20-30 yaş bazen geriye çekebiliyor.” ifadeleri ile cinsiyet farkı olmaksızın 70 yaşındaki bir bireyin neredeyse 40’lı 50’li yaşlara dönebileceği vurgusu yapılırken bu gençleşmenin sadece yüzde bir gençleşmenin ötesinde tüm bedenin gençleşmesi şeklinde olacağına işaret etmektedir. Bu noktada yaşlılığın sorun olmaktan çıkarılabileceği ve yapılan cerrahi operasyonla gençleşebileceği vurgusu ile tıbbileştirmenin yanında bireylerin tüketime teşviki de söz konusu olmaktadır. Aynı haberin devamında uzmanın ifadeleri;

“Kadınlar erkeklere göre biraz daha yaşlanma konusunda daha çok erken yaşlanabiliyor. Bunun sebebi de doğum olayları ve doğumlara bağlı aşırı kilo alıp vermelerdir. Bu da bazen evliliklerde sıkıntılara hatta boşanmalara kadar gidebilen sorunları ortaya çıkarıyor. Dolayısıyla yüz gençleştirme cerrahisine başvuran kadınların birçoğu eşlerinden boşanmış olan kadınlardır. Bu kadınlar bizlere 'artık eski güzelliğimizi kaybettik. Bu nedenden dolayı eşimizi kaybettik, yuvamız yıkıldı' gibi bazen psikolojik bazen de duygusal yaklaşımlarda bulunuyorlar. Yeniden bir hayata başlamak için de önceki yaşanmışlıkları, eski hayatın yüzlerinde oluşturdukları izleri ortadan kaldırarak hayata yeniden başlamak istiyorlar”

şeklinde. Yaşlanmanın kadınlarda daha erken olmasının boşanma nedeni olabileceği dolayısıyla mutlu bir evliliğin sırrının gençlik ve güzellikte saklı olduğu bunu da kendilerine başvuran hastaların söylediğine ilişkin kanıtlar kullanarak inanılırlığın artırılmaya çalışıldığı düşünülebilir. Lauer (2004: 155) logosun örneklerle anlatımı ve kıyaslama yapmayı içerdiğini belirtmektedir. Burada, rakamsal ifadelerin kullanılması ve hastaların görüşlerinin örnek gösterilerek sunulması, logos ikna bileşeni perspektifinden değerlendirilebilir. Öte yandan yaşlılık ile birlikte güzelliğini kaybeden kadının kocasını da kaybedebileceği korkusu verildiği görülmektedir. Ayrıca yaşamın olağan akışında meydana gelen yaşlanmanın tüm beden olarak değil ciltteki bozulmalarla eşdeğer görüldüğü bunun üzerinden de tüketime teşvik edildiği görülmektedir. Coupland’a göre (2007: 39) yaşlılığın göstergesi olan kırışıklık, ticarileştirilmiş çözümler ile önerilen ürünün kozmetikten ziyade ilaç olarak yani tedavi yönüyle sunulmasıyla “bilimsel” bir hale getirilmektedir. İncelenen haberde yaşlılığın çözüm önerisinin tıbbi açıdan mümkün olduğu bunun için de estetik operasyonun gereğine vurgu yapıldığı görülmektedir. Böylece bilimdeki gelişme neticesinde gündeme gelen yeni

teknolojiler büyük oranda ticarileştirme fırsatlarının öznesi haline gelmektedir (Vincent, 2006: 689). Yaşlanmaya ilişkin sağlık düzenlemeleri daha çok estetik görünme üzerinden sunulmaktadır. Çünkü kapitalist toplumlarda görünüş değeri, ekonomik değere ulaşmada bir araç olarak kullanılmaktadır. Görünüş değerinin ön plana çıkartılmasıyla birlikte kapitalist endüstri kendi işleyişini garanti altına alarak meşrulaştırmaktadır.

“Eski hayatın yüzlerinde oluşturdukları izleri ortadan kaldırarak hayata yeniden başlamak istiyorlar” söylemi Adorno’nun (1997: 22-23) yeni, yeninin kendisi değil, yeniye duyulan özlemdir ifadesi ile örtüşmektedir. Günümüzde yeni estetik arayışlar, estetik yenilenme, metalaştırma, meta estetiği, tüketim olgusu üzerinden okunabilmekte ve birbirlerini etkilediği görülmektedir. Bu durum kapitalizmin bir sonucudur. Öte yandan beden kendisi de bir tüketim metası olarak görülmektedir. Rekabetçi bir dünyada hepimiz kendimizi sunmaya, genç ve kusursuz bedene sahip olma idealinin daha yakınında olmaya teşvik edilirdir (Watson, 2006: 48-49). İncelenen metinde boşanma sonrası kadınların estetik operasyon yaptırmaları rekabet unsuru olarak karşımıza çıkmaktadır. Kadının “yaşlanması” boşanma nedeni olarak gösterilerek, gençleşmek için çözüm önerisi olarak sunulan estetik operasyonun neticesinde, her ürünün piyasada kendisine bir yer edinmeye çalışması gibi bedenlerinde seyirlik birer nesne olarak piyasaya sunulmasının göstergesidir. Haber metninin başında her ne kadar kadın ve erkek için yüz gerdirme operasyonunun gerçekleşmesi bakımından farklılık yokmuş gibi sunulsa da metnin devamında kadınların daha fazla başvurduğuna vurgu yapılması, Giet, (2006: 91)’in estetik kaygıları daha çok kadınların taşıdığı ayrıca gençlik ve güzellik kavramlarının da yine kadınlarla özdeşleştiği kabullerinden hareketle, kadının toplum içindeki konumu bedensel varlığa indirgenir yaklaşımıyla örtüşmektedir.

Zijderveld (2007) günümüz toplumunun bir “sahnelik toplum” olduğunu savunmaktadır ve ona göre postmodern dönemde gençlik ve güzellik her şeydir. Bu bakımdan genç kalmak ve güzel görünmek için yapılan her şey de mubahtır. Ayrıca postmodernizm sadece metalleri değil bedenin yüzeyini de düzleştirerek, seyirlik nesne haline getirmektedir. İncelenen metinde de görüldüğü gibi bedenin sağlığı çoğu zaman bedenin görünümüyle ilişkilendirilmektedir.

3.2.Yeni Şafak Gazetesi’nde Yayımlanan Haberlerde Tıbbileştirmeye İlişkin Çözümlenmeler

17.12.2017 tarihinde yayımlanan “Kış sebzeleri doğal antioksidan kaynağı” şeklindeki haber başlığı metnin içeriğini özetler niteliktedir.

Haberin kış ayında verilmesi bahsi geçen sebzelerin tüketiminin artırılmasına yönelik olduğunu düşündürmektedir. Haberin devamında “Hastalıklardan korunmak ve yaşlanma

belirtirlerini geciktirmek için soframızı renk cümbüşüne çevirmeliyiz.” ifadelerine yer verilmektedir. Yaşlanma belirtilerinin geciktirilmesi hastalıklardan korunma ile birlikte verilerek tıbbileştirilmektedir. Aynı metinde “renk cümbüşü” ifadesinin kullanılması ise; renklerin tüketimdeki etkisinden faydalanılma çabası olarak değerlendirilebilir. Bilindiği üzere renkler pazarlamada tüketicilerin satın alma davranışını etkileyen psikolojik faktörlerden biridir (İçli ve Çopur, 2008). Dolayısıyla renkler bireylerin tüketim tercihlerinde de etkilidir. Haberin devamında “*Renkleri koyulaştıkça antioksidan özellikleri artan kış sebzelerini lezzetli tariflerle tüketirken sağlığınıza da gıdalarla koruyun*” şeklinde devam eden haber içeriğinde; renklerin koyulaştıkça antioksidan özelliğinin arttığı vurgusu, renklerden faydalanarak bir çağrışımı sembolize etmek, bu vesileyle etkilemek, akılda kalmak, dikkat çekmek ve fark edilmek amacını taşıdığı düşünülmektedir. Haberin devamında “mor havuç turşusu” ve “kırmızı pancar çorbası” tariflerine yer verilmekte böylece gıda maddeleri ilaç konumunda sunularak tıbbileştirilmektedir.

12.09.2017 tarihinde yayımlanan haber başlığı “**Kakao yağının inanılmaz mucizeleri**” şeklindedir. Başlıkta geçen mucize söylemi, sağlık haberciliği ile ilgili Türk Tabipler Birliği ve ESAM tarafından düzenlenen 4. Sağlık Bilinci ve Medya toplantısında yer verilen hükümler (Utma, 2010: 186-187) çerçevesinde değerlendirildiğinde; “*En, tek, mucize son*” başlıklarını taşıyan haberler yapılmamalıdır” hükmü ile ters düşmektedir. Kakao yağının nemlendirme özelliği ve cilt üzerindeki etkilerini içeren metinde, mucizevi niteliğinin neden kaynaklandığına ve bilimsel bir dayanağının olup olmadığına ilişkin herhangi bir açıklamaya yer verilmemektedir. Haberin devamında,

“Cilde zarar veren serbest radikal hücreler, cilt hücresi olduğunda yaşlanma etkileri başlar. Kırışıklıklar oluşur, kuruluk görülür. Antioksidanlar bunu serbest radikalleri etkisiz hale getirerek önleyebilir. Kakao yağı farklı türlerdeki serbest radikalleri etkisiz hale getirebilecek antioksidanlar açısından çok zengindir.”

şeklinde yer verilen metinde, tıbbi terimlerin kullanılması ve bu bilgilerin tıp eğitimi almış bir uzman tarafından verilmemesi nedeniyle tıbbileştirmeden söz etmek mümkündür. Ayrıca kakao yağının bir ilaç gibi sunulması ve yaşlanmanın cilt problemlerine indirgenmesi durumu da yine tıbbileştirmenin göstergesidir. Haber metni bir bütün olarak değerlendirildiğinde haberin kaynağının belirtilmemesi ve bilimsel herhangi bir dayanağının olmaması nedeniyle bilgilerin güvenilirliği sorgulanmalıdır.

3.3.Hürriyet Gazetesi'nde Yayımlanan Haberlerde Tıbbileştirmeye İlişkin Çözümler

09.01.2017 tarihinde sağlık haberleri sayfasında “*Daha çok badem yemeniz için 7 neden*” başlığıyla verilen haberde herhangi bir kaynak gösterilmemektedir. “*Magnezyum, potasyum ve fosfor deposu olan bademi günde bir avuç tüketmeniz uzmanlar tarafından öneriliyor. İşte bademi sofralarınızın baş tacı yapacak 7 neden.*” ifadelerine yer verilen haber “*Badem en mucizevi kuruyemişlerden biri.*” ifadeleri ile devam etmektedir. Burada bademin mucize olarak nitelendirilmesine neden olan duruma değinilmemektedir. Ayrıca “*Diyabet, beyin sağlığı, kalp hastalıkları, kemik erimesine karşı koruyucu özelliği bulunan badem aynı zamanda kilo vermeye de yardımcı. Uzmanlar bademi günde 10-15 adet tüketmenizi öneriyor.*” ifadeleri ile bademin birçok hastalığa iyi geldiği vurgulanmaktadır. Metnin genelinde kaynak kullanılmamış olmasına rağmen metin içerisinde uzmanlar öneriyor ifadesi ile bir taraftan inanılabilirlik artırılırken öte yandan öneride bulunan uzmanların kimler olduğuna ilişkin bir bilgi verilmeyerek bilgi eksilimine gidilmiştir. Haberin devamında;

“*Sağlıklı Bir Cilt ve Güçlü Saçlar*” alt başlığı ile, “*E vitamini deposu olan badem yaşlanma belirtilerinin azalmasına yardımcı olarak, cildin beslenmesini sağlar. İçerdiği yağlar sayesinde cildi nemlendirir ve yaraları daha hızlı bir şekilde iyileştirir. Saçların hızlı uzamasında da çok etkilidir.*”

şeklinde ifadeler kullanılmıştır. Bademin hastalıkların yanında cilt ve saçlar üzerindeki etkisine vurgu yapılarak yaşlanma belirtilerinin azalmasına yardımcı olacağı yönünde ifadelerle yaşlılığın çirkinlik, kuru cilt, sağlıksız saçlarla özdeşleştiren ayrımcı (yaş ayrımcılığı) paradigmayı yeniden üretmektedir. Badem tüketiminin teşviki ile gençlik, güzellik, nemli cilt, sağlıklı uzayan saçlar vaat edilmektedir.

Metninin bütünü değerlendirildiğinde; sağlık haberinde kullanılan bilgiyi, sağlık profesyonelinin vermemiş olması, bademin mucizevi bir gıda olduğundan bahsedilerek çeşitli hastalıkların tedavisinde kullanılması gereğine vurgu yapılması, öte yandan badem tüketimine teşvik edilmesi nedeniyle yaşlanmanın tıbbileştirildiği görülmektedir.

22.02.2017 Hürriyet gazetesi internet sayfasında yayımlanan bir diğer haber ise, “*Yaşlanmayı yavaşlatmak elinizde*” başlığı ile sunulmuştur. Haberin alt başlığında ise “*Anti-aging ve ozon tedavisi hakkında açıklamalarda bulunan Fizik Tedavi ve Rehabilitasyon Uzmanı Proleterapi Eğitmeni Dr. Ülkü Sarpkaya, ozon tedavisinin avantajlarına dikkat çekti.*” ifadelerine yer verilmiştir. Haberin kaynağının doktor olması haberin inandırıcılığını artırmaktadır. Haberin devamında ilk olarak yaşlılık “*sağlıkla ilgili bir takım kayıpların ve fonksiyonel yetersizliklerin görülmesi olarak*” tanımlanmıştır. Yaşlılığın tanımında kullanılan

kayıp ve yetersizlik kelimeleri yaşlılığa negatif bakışın göstergesidir. Yaşlılığa olumsuz olarak bakılması beraberinde yaşlılığın giderilmesi gereken bir sorun olduğu izlenimini yaratmaktadır.

Haberin devamında “Anti-aging/ fonksiyonel tıp”ın ne olduğuna;

“yaşa bağımlı olarak ortaya çıkan fonksiyon bozukluklarının ve hastalıkların; tedavisinde, önlenmesinde, erken tanısında ve geriye döndürülmesinde etkin olan özel bir tıp dalıdır. Fonksiyonel tıp diğer tıp dalları ile birlikte çalışır ve modern tıbbın getirdiği teknolojik yeniliklerden de faydalanır. Amaç; erken tanı ve destekleme tedavileri ile sadece insan yaşam süresini uzatmak değil, yaşam kalitesini de arttırmaktır.”

ifadeleri ile açıklık getirilmiştir. Açıklamalarda antiaging/fonksiyonel tıp ile yaşam süresinin uzatılabileceği ve yanı sıra kaliteli bir yaşam sürülebileceğine vurgu yapan metinde haber başlığındaki yaşlanmanın yavaşlatılmasının aksine, yaşam süresinin uzatılması ile yaşlı geçen sürenin uzaması söz konusu olabilecektir.

“Fonksiyonel tıp/anti-aging tedavi programının kişiye özel olması tedavinin temel unsurlarından biridir. Kişinin yaşamı, sosyal yapısı ve alışkanlıkları göz önüne alınarak sağlıklı bir beslenme programı düzenlenir. Kişi eğer sigara içiyorsa akupunktur ve biyofoton tedavisi ile sigarayı bırakmasına yardımcı olunması çok önemlidir. Bu tedavi protokolü ile vücudumuzda doğal olarak bulunan serotonin, enkefalin ve endorfin salınımı gerçekleşir. Yöntemin temel avantajı yoksunluk yaşamadan (konsantrasyon bozukluğu, sinirlilik, huzursuzluk vs...) sigarayı bırakabilmenin mümkün olmasıdır. Buna ilaveten uygulanan ozon tedavisi anti-aging tedavi programının en önemli unsurlarından biridir. Ozon tedavisi uygulandığında, kişinin dokularında oksijen daha iyi kullanılır, bağışıklık sistemi düzenlenir ve vücudun serbest radikaller ile savaşması sağlanır...”

ifadeleri ile devam eden haberde fonksiyonel tıp/antiaging hakkında detaylı tanıtıcı bilgiye yer verilmiştir. Haberın devamı yine benzer biçimde ozon tedavisinin faydalarına değinilirken, ozon tedavisinin zararları var mıdır?, Uygulandığı durumda yan etkisi söz konusu mudur? Kimler uygulamamalı gibi bilgilere yer verilmeyerek bilgi eksilimine gidilmiştir. Haberın devamında;

“Günlük yoğun çalışma temposu, stres, bedensel ve zihinsel yorgunluktan kaynaklanan sorunlar ozon tedavisine çok iyi yanıt verir. Ozonun kırmızı ve beyaz kan hücrelerini oksijenlendirmesi sayesinde kazandırdığı genel iyilik hali kişilere kendilerini yenilenmiş hissi vermektedir. Ozon tedavisi yaşlanmayı geciktirmekte, yaşın ilerlemesiyle birlikte görülebilecek olan fonksiyon kayıplarını azaltmakta, fiziksel-zihinsel dayanıklılığı ve performansı arttırmaktadır.”

ifadeleri ile yine ozon tedavisine vurgu yapmakta ve ozon tedavisinin yaşlanmayı geciktirdiği vurgusu ile yaşlanma tedavi edilebilecek bir durum, dolayısıyla tedaviye ihtiyaç duyulan bir sorun olarak gösterilerek tıbbileştirilmektedir. Öte yandan yaşamın doğal sürecinde gelişen bir durum olan yaşlanmanın beraberinde gelişebilecek durumlarda (fonksiyon kaybı, fiziksel

ve zihinsel dayanıksızlık ve performans düşüklüğü) da ozon tedavisinin etkili olduğu ifade edilmektedir.

Haber metninin geneli değerlendirildiğinde, yaşlılığın tedavi gerektirecek bir durum olarak ifade edilmesi yaşlanmanın tıbbileştirildiğinin ve ozon tedavisiyle yaşlanmanın geciktirilebileceğinin vurgulanması da bireylerin tüketime teşvik edildiğinin göstergesidir.

3.4. Milliyet Gazetesi'nde Yayımlanan Haberlerde Tıbbileştirmeye İlişkin Çözümlemeler

07.03.2017'de "İktidarsızlığın asıl sebebi buymuş!" başlığı ile aktarılan haberde "Pek çok erkek yaşlanma, obezite ve diyabet gibi hastalıklardan dolayı cinsel hayatlarında problem yaşıyor." cümlesi ile yaşlanmanın bir hastalık olduğu açık bir şekilde ifade edilmektedir. Haberin devamı "Yakın zamanda yapılan bir araştırmaya göre iktidarsızlığın sebebi hiç aklınıza gelmeyecek bir özelliğiniz olabilir." ifadeleri ile sunulmaktadır. Yakın zamanda yapıldığı söz edilen araştırmanın hangi araştırma olduğu ve kimler tarafından yapıldığı konusunda net bir bilgi verilmeyerek bilgi eksilimine gidilmektedir. Ayrıca iktidarsızlığın asıl sebebi bu hastalıktır söylemi ile yaşamın doğal sürecinde gelişen yaşlılık, korkulan bir durum oldu izlenimi ile birlikte, tıbbın konusuymuş gibi gösterilmektedir. Conrad (2007:23)'ın da ifade ettiği gibi, erkekliğin tıbbileştirilmesinde en fazla andropoz, kellik ve erektil disfonksiyonlar kullanılmaktadır. Thompson (1994), erkeklerin yaşlanma ile birlikte geleneksel sosyal rollerden ayrıldıklarına ve daha bağımlı hale geldiklerinde erkeklere yakıştırılan damgalama nedeniyle görünmez olduğunu öne sürmektedir. Haberde yaşlılık sonucunda gelişen iktidarsızlık vurgusu ile iktidarsızlığın, dolayısıyla yaşlılığın çözülmesi gereken bir sorun olduğu ifadeleri ile yaşlanmanın tıbbileştirildiğini söylemek mümkündür.

27.12.2017 Milliyet gazetesi internet sayfasında yayımlanan diğer bir haberde "Bu besin yaşlanmayı yavaşlatıyor" başlığı ile sunulmuştur. "ABD'li bilim insanları içeriğinde bulunan iki güçlü antioksidan sayesinde çörek mantarının yaşlanmaya karşı en etkili besinlerden biri olduğunu söylüyor." ifadesi ile haber metninde olması gereken (5N 1K) kuralına uyulmadığı görülmektedir. Burada ABD'li bilim insanları genellemesi; bilimsel olarak gelişmiş ülkelerde yaşayan eğitimli, bilinçli insan topluluklarını işaret etmektedir ve bu ifadenin kullanılmasının amacının okuyucunun güvenini kazanmak olduğu iddia edilebilir. Hangi bilim insanı tarafından söylendiği belli olmayan bilgi ile, çörek mantarının ilaç olarak sunulduğu görülmektedir.

"Biftek mantarı, istiridye mantarı, bal mantarı, imparator mantarı... Yenilebilen ve belki de henüz birçoğunu tatmadığımız çeşitli mantarlar mevcut. Tatları birbirinden farklılaşabilse de hepsinin ortak bir noktası var: gençleştirme!"

ifadesi ile yenilebilenler ve halk tarafından bilinen ve yenilebilen mantarlar açısından sorun teşkil etmese bile mantarlara karşı zehirlenme ihtimali göz önünde bulundurularak birçoğunun tadına bile bakmadığımız gerçeğinden hareketle, hepsinin ortak özelliği gençleştirme ifadesinin kullanılması okuyucuyu yanlış anlamaya yönlendirebilecek bir özelliğe sahiptir. *“Araştırmalarda test edilen mantarların hepsinde, bu yaşlanma karşıtı iki bileşen mevcut. Fakat yaşlanmayı yavaşlatmada rol oynayan iki güçlü antioksidana, en çok çörek mantarında, en azsa kültür mantarında rastlanıyor.”* ifadesinde araştırmada test edilen mantarların hangileri olduğuna ilişkin bir bilginin verilmemiş olması bilgi eksiltimine gidildiğini göstermektedir. Bu durum okuyucunun sağlığını tehlikeye sokabilecek bir anlamaya meydan vereceğinden dikkat edilmesi gereken bir husus olduğu düşünülmektedir.

“Mantarda bulunan bir diğer güçlü antioksidan olan glutasyon, yaşlanmaya bağlı serbest radikallerin yok edilmesine yardımcı olur. Bu yüzden, bilim insanları: glutasyon yönünden zengin beslenmenin, kronik yorgunluk, otoimmün bozukluklar, otizm gibi rahatsızlıklar için tedavi edici olduğunu söylüyor. Glutasyon, aynı zamanda maruz kaldığımız toksinleri nötralize ederek karaciğerin sağlıklı bir şekilde çalışmasına yardımcı olur.”

şeklinde kullanılan ifadelerde okuyucuya glutasyon yönünden zengin beslenin ne tür bir beslenme olduğu açık bir şekilde ifade edilmediğinden araştırmanın devamının okuyucunun kendisine bırakıldığı görülmektedir.

24.10.2017’de *“Anti-Zaman Maskelerini Evde Yapın”* başlığı ile verilen haberin kaynağı Herbalist T.G.’dir. Herbalist’in Türkçe karşılığı “aktar” olmakla birlikte, bilgi veren kişinin unvan olarak “herbalist” ifadesini kullanması okuyucunun dikkatini çekmek ve bu konudaki uzmanlığını pekiştirmek amacıyla olduğu düşünülmektedir. Haberin içeriğinde;

“yaşlanmanın kaçınılmaz sonuçlarını hafifletecek yöntemleri için biraz istek ve az emekle öğrenebilirsiniz. Ben "anti-zaman maskesi" olarak anlatıyorum. Evinizde yapacağınız anti-kırışik yüz maskeleriyle çevrenizde fark yaratabilirsiniz.”

cümlelerine yer verilmiştir. Yaşlanmanın sonuçlarının kaçınılmaz olduğunu kabul eden söylem ile birlikte hafifletme önerisi olarak *“Avakado, olağanüstü bir yüz kırışık önleyici meyvedir. Bu meyve, cildin nem kaybını gideren ve yaşlanmayı etkili bir şekilde yavaşlatan antioksidanlar içerir.”* ifadesine yer verilmiştir. Avakado ilaç gibi tıbbileştirilerek sunulmaktadır. Metnin devamında Hindistan cevizi yağı, kabak çekirdeği, kuşburnu yağı, bal, sirke, deniz tuzu ve havuç gibi gıda maddeleri maske yapımı için alışveriş listesi şeklinde verilmektedir. Haberin içeriğinde herkesin kullanabileceği izlenimi yaratılmakla birlikte kullanması sakıncalı olabilecek kişiler var mıdır ve bunlar kimlerdir gibi bir sınırlamadan söz edilmemektedir. Karışımlarda kullanım

oranlarına da yer verilmemektedir. Haber metninin sonunda kaynak olarak bilgileri sunan “Herbalist”ın web sayfasına yönlendirme bulunmaktadır.

Metnin geneli değerlendirildiğinde; önerilerin tıp uzmanı tarafından değil aktar tarafından dile getiriliyor olması bakımından, gıda maddelerinin ilaç gibi tedavi amaçlı sunuluyor olması bakımından ve önerilerin ticari boyutunun varlığı bakımından tıbbileştirmenin varlığı görülmektedir.

4. SONUÇ

Son yıllarda hastalık ve sağlık kavramları gündelik hayatta olduğu kadar medyada da görünür olmaya başlamıştır. İnternet gazetelerinin de sağlık konusunda belirli bir anlayıştan hareket ederek bu duruma katkı sağladıkları söylenebilir. Çalışmamız, internet gazetelerinde yayımlanan sağlık haberlerindeki tıbbileştirme konusunun yaşlanma, özelinde incelenmesini kapsamaktadır. Bu amaçla yapılan analizde yaşlanmanın doğal yaşam olayından, tedaviye ihtiyacı olan tıbbi bir soruna dönüştürülerek tıbbileştirildiği; tedavisi için de bir takım ürün ya da hizmet kullanımına yönlendirme yapılarak tüketim kültürüne katkı sağladığı söylenebilir.

Çalışmada tespit edilen bir diğer sonuç, tüketim kültürünün sağlıklı olmak için büyük oranda korku kültürü üzerinden yükseldiğidir. Yaşlanma ve tıbbileştirme arasındaki bağlantı tıbbileştirmenin tüketim kültürü ile ilişkisi anlamında değerlendirilebilir. Tüketim kültürü, bireylerin sistemde kalarak sürekli hizmetini devam ettirmesi anlamında önemlidir. Bu anlamda korku kültürü ve bireyin ölüm korkusu onun sistem dışında kalma durumunu ortadan kaldırmaktadır. Yaşlanma karşıtı ürünler, çeşitli operasyonlar ve ilaçlar bireyin bir anlamda bu korkudan uzaklaşmasına neden olmaktadır denilebilir. Bu anlamda yaşlanmanın tıbbileştirilmesi bireylerin korkusu üzerinden yürütülen tüketim kültürünün sonucudur. Ancak devamlılığı ise bireylerin tüketimine bağlıdır. Korkan bireyin kendi kendine çözümler araması ve bütüncül çözümler yerine bireyselleştirme neticesinde bireysel tüketime yönelmesi neoliberal politikaların özgür birey fikriyle paraleldir. Bu anlamda bireylerin sosyal politikalarından bağımsız olmadığı ve neoliberal küresel etkilerle sarılı bir sağlık sistemine hizmet ettiği sonucu çıkarılabilir.

Öte yandan yaşlanmanın tıbbi hale getirilmesi, sağlık bakım maliyetlerinde gereksiz bir artışa neden olmaktadır ve gereksiz yere tıbbi hata olma olasılığını artırmaktadır. Ayrıca, yaşlanmanın tıbbileştirilmesi; yaşlanmayı olumsuz bir durum olarak, kaçınılmaz bir düşüş, hastalık, işe yaramazlık ve geri dönüşü olmayan bir çürüme süreci olarak göstermek suretiyle tıbbi müdahaleyi gerektiren bir kamuoyu eğilimini teşvik etmektedir. Günümüzde tıp, yaşlanmanın sorunlarını yönetmek için en doğru araç olarak kabul edilmektedir. Yaşlılığı hastalıkla eşdeğer görmek, toplumu, yaşlanmayı patolojik veya anormal olarak düşünmeye

teşvik etmektedir. Tüm bunlar gerçekleşirken, bireyler, yaşlanmayı geciktirmek, yaşlılıkla mücadele etmek, yaşlanma sorunlarına çözüm bulmak amacıyla bireysel çözüm arama yoluna gidebilir. Bu doğrultuda medya tarafından vaat edilen doğruluğu kanıtlanmamış bilimsel olmayan bilgilere maruz kalan bireyler de tüketime yönelerek sağlık endüstrisine (estetik operasyonlar, botoks, ilaç, diyet uygulamaları, çeşitli cerrahi müdahaleler vb.) hizmet eder hale gelebilmektedir.

KAYNAKÇA

- Adorno, T. W. (1997). *Aesthetics theory*. London: The Athlone Press.
- Arık, B. (2009). İnsan ve toplumu bir arada düşünmedikçe popüler kültürü tartışamayız. İçinde E. Karakoç (Edt.), *Medya ve popüler kültür eleştirel bir yaklaşım* (ss.1-30). Konya: Literatürk.
- Bilişli, Y. (2018). *Sağlık iletişimi tıbbileştirme, bireyselleştirme, "healthism ve tüketime ilişkin sağlık haber çözümlenmeleri*. Ankara: Nobel Yayınevi.
- Candansayar, S. (2009). Bir ötekileştirme pratiği olarak cinselliğin tıbbileştirilmesi ve eşcinsellik. İçinde *Anti Homofobi Kitabı* (ss. 69-72). Ankara: Kaos GL.
- Clarke, A. (2010). *The sociology of healthcare*. London: Pearson.
- Conrad, P. (1975). The discovery of hyperkinesis: notes on the medicalization of deviant behavior. *Soc. Probl.* 23, 12-21.
- Conrad, P. (1992). Medicalization and social control. *Annual Review of Sociology*, 18(1), 209-232.
- Conrad, P. (2007). *Medicalization of society*. USA: The Johns Hopkins University Press.
- Coupland, J. (2007). Gendered discourses on the 'problem' of ageing: consumerized solution. *Discourse & Communication*, 1(1), 37-61.
- Devran, Y. (2010). *Haber söylemi ve ideoloji*. İstanbul: Başlık Yayın Grubu.
- Estes, C. L., & Binney, E. A. (1989). The biomedicalization of aging: dangers and dilemmas. *The Gerontologist*, 29(5), 587-596.
- Flora, J. A. & Wallack, L. (1990). Health promotion and mass media use: Translating research into practice. *Health Education Research*, 5(1), 73-80.
- Foucault, M. (1980.) *Power/knowledge: Selected interviews and other writings 1972-1977*. Hassocks, Sussex: Harvester.
- Illich, I. (2014). *Sağlığın gaspı* (Çev. S. Sertabiboğlu). İstanbul: Ayrıntı Yayınları.
- İçli, G. E & Çopur, M. E. (2008). Pazarlama iletişiminde renklerin rolü. *Trakya Üniv Sos Bil Derg*, 10, 22-33.
- İnal, A. (1996). *Haber okumak*. İstanbul: Temuçin Yayınları.
- İnceoğlu Y., Özçetin, B., Gökmen Tol, M. ve Alkurt, S.V. (2015). Sağlık ve hoşnutsuzlukları: sağlık kanaat önderlerinin sosyal medya söylemleri ve sağlığın tıbbileştirilmesi içinde D. Alptekin (Edt), *Hasta toplum*. Ankara: Nobel Yayınları.
- Kaufman, S. R., Shim, J. K., ve Russ, A. J. (2004). Revisiting the biomedicalization of aging: clinical trends and ethical challenges. *The Gerontologist*, 44(6), 731-738.
- Lauer, J. M. (2004). *Invention in rhetoric and composition*. USA: Parlor Press
- Lupton, D. (1992). Discourse analysis: a new methodology for understanding the ideologies of health and illness. *Australian Journal of Public Health*, 16(2), 145-150.
- Martin, E. (1987). *The woman in the body: a cultural analysis of reproduction*. Boston: Beacon.
- McCrea, F. B. (1983). The politics of menopause: the "discovery" of a deficiency disease. *Soc. Probl.* 31, 111-123.
- Mooney, G. (2012). *The health of nations: towards a new political economy*. London and New York: Zed Books.
- Narter, M. (2004). Sağlık ve hastalığın sosyal temsilleri. *Psikoloji Çalışmaları Dergisi*, 24, 57-74.
- Nazlı, A. (2016). Yaşlanma, birey ve toplum: Yaşlanmaya sosyolojik bakış. *Ege Tıp Dergisi*, 55, 1-5.
- Oakley, A. (1984). *The captured womb: A history of the medical care of pregnant women*. New York: Blackwell.
- Parker, I. (1992) *Discourse dynamics: Critical analysis for social and individual psychology*. London: Routledge.
- Purdy, L. (2001). Medicalization, medical necessity and feminist medicine. *Bioethics Journal*, 15(3), 248-265.
- Riessman, C. K. (1983). Women and medicalization: A new perspective. *Social Policy* 14, 3-18.
- Riska, E. (2003). Gendering the medicalization thesis. *Advances in Gender Research*, 7, 61-89.
- Robertson, A. (1998). Shifting discourses on health in canada: from health promotion to population health. *Health Promotion International*, 13(2), 155-166.
- Schmidt, W. C. (2011). Medicalization of aging: the upside and the downside. *Marq. Elder's Adviser*, 13, 55.

- Schneider, J. W. (1978). Deviant drinking as a disease: Deviant drinking as a social accomplishment. *Soc. Probl.* 25(36), 1-72.
- Sezgin D. (2011). Yaşam tarzı önerileri bağlamında sağlık haberlerinin analizi. *Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 2(2), 52-78.
- Sezgin, D. (2015). Toplumsal cinsiyet perspektifinde sağlık ve tıbbileştirme. *Sosyoloji Araştırmaları Dergisi*, 18(1), 153-186.
- Şeker, M. (2003). Haber söylemi içinde yapılandırılmış örtülü nesnellik halleri. *Selçuk İletişim Dergisi*, 2(4), 100-113.
- Thompson, E. H. (1994). Older men as invisible men in contemporary society. In E. H. Thompson (Edt.), *Older men's lives* (pp. 1-21). Thousand Oaks, CA: Sage.
- Timurturk, M. (2013). Tıbbi söylem ve iktidar: medyada “diyet-zayıflık-sağlık” ilişkisi etrafında beden denetimi. *Mediterranean Journal of Humanities*, 3(1), 237-252.
- Turner, B. S. (1984). *The body and society*. Oxford: Basil Blackwell.
- Turner, B. S. (1987). *Medical power and social knowledge*. Newbury Park, Calif: Sage.
- Utma, S. (2010). *Yazılı basında sağlık haberleri ve kamuoyuna etkisi* (Yüksek Lisans Tezi). Ege Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İzmir.
- Vincent, J. A. (2006). Ageing Contested: Anti-ageing science and the cultural construction of old age. *Sociology*. 40(4), 681–698.
- Wallack L. (1981). Mass media campaigns: the odds against finding behavior change. *Health Educat Q*, 8(3), 209-60.
- Watson, N. (2006). Postmodernizm ve yaşam tarzları. (Çev. M. Erkan ve A. Utku). İçinde S. Sim (Edt.). *Postmodern düşüncenin eleştirel sözlüğü* (ss. 45-57). Ankara: eBabil
- Welch G., Schwartz L. & Woloshin S. (2012). *Aşırı teşhis*. İstanbul: İncev Yayınları.
- Yüksel, H., Karakuş, E. (2012). Gazeteler, bireyselleşen sağlık ve tüketim: ulusal gazetelerde yer alan sağlık haberlerinde kadının temsili. *Sosyoloji Dergisi*, 27, 51-70.
- Zijderveld, A. (2007). *Sahnelik toplum*, (Çev. K. Canatan), İstanbul: Pınar Yayınları.
- Zola, I. K. (1972). Medicine as an institution of social Control. *Sociological Review*, 20, 487-504.
- Zola, I. K. (1994). Sağlık ve köreltici tıp. (Çev. C. Cerit). İçinde I. Illich (Edt.), *Profesyoneller iktidarı* (ss. 43-68). İstanbul: Pınar Yayınları.

Online Kaynaklar

- <https://www.sabah.com.tr/karadenizdoguanadolu/2017/10/16/2-saatte-30-yas-genclesmenin-formulu> (Erişim Tarihi: 10.11.2018)
- <http://www.milliyet.com.tr/iktidarsizligin-asil-sebebi-buymus--pembenar-galeri-cinsellik-2409143/> (Erişim Tarihi: 10.11.2018)
- <http://www.milliyet.com.tr/bu-besin-yaslanmayi-yavaslatiyor-pembenar-detay-sagliklibeslenme-2580617/> (Erişim Tarihi: 11.11.2018)
- <http://www.milliyet.com.tr/anti-zaman-maskelerini-evde-yapin-pembenar-yazardetay-guzellik-2542837/> (Erişim Tarihi: 11.11.2018)
- <https://www.yenisafak.com/hayat/kis-sebzeleri-dogal-antioksidan-kaynagi-2937434> (Erişim tarihi: 18.12.2019)
- <https://www.alexa.com/topsites/countries/TR> (Erişim tarihi: 01.01.2019)
- <http://www.hurriyet.com.tr/kelebek/saglik/daha-cok-badem-yemeniz-icin-7-neden-40331018> (Erişim tarihi: 02.01.2019).
- <http://www.hurriyet.com.tr/kelebek/saglik/anti-aging-ve-ozon-tedavisi-40372038> (Erişim tarihi: 02.01.2019).

EXTENDED ABSTRACT

Nowadays, media technologies direct and change the perception of individuals also in the field of health as in other fields. However, as a result of the popularization of health, it is seen in the media that the normal conditions are often shown as serious diseases, individual problems are medicalized and presented as a disease, or the consumption is promoted by making up new diseases and emphasizing the life changes of individuals for their treatment. Medicalization refers to using medical terms to describe a non-medical problem, to present a problem from the medical framework or the necessity for a medical intervention in order to

“treat” it. This problem may be a problem concerning the medical profession, or it may be a condition that does not concern the medical profession.

Like many media content, internet newspapers also encourage the search for “the healthiest” for “healthy life” through accessible consumption means. In this respect, the issue of health is seen as a profitable area where a large number of actors compete to obtain an advantageous position. In this competing environment, “body” turns into a field where discourses and interests struggle. Medicine is colonized by lifestyle and cosmetic economies (Mooney, 2012). The media, which has become very important in the formation and dissemination of health discourse and health-related beliefs in the community, mostly directs to consumption for a healthy life in submission of health information (Bilişli, 2018).

In the light of all these information, the aim of the study is to try to reveal the medicalization of aging that is frequently used in health news and that has the possibility to misguide the individuals whose health-literacy level is low and to affect the health negatively by conducting review of literature and presenting it with the expressions included in the news. For this purpose, the health-containing texts that had the term of aging and that were published in Sabah, Yeni Şafak, Hürriyet and Milliyet newspapers between 01.01.2017 and 31.12.2017 were analyzed from the theoretical and methodological window presented by critical discourse analysis from qualitative research designs. The study, which aims to reveal the situation of medicalization, has the characteristics of a descriptive research. In the study, the answers for the following questions were sought: “How is the medicalization of aging carried out?” and “In the news in which aging is mentioned, is there a situation of directing to consumption through medicalization?” In the study, besides the theory of consumption culture in the theoretical sense, the change in the understanding of health and the formation of new health understanding were also evaluated.

As a result of the study, it can be said that in the analyses conducted, individuals are directed to consumption by medicalizing the aging, the products that they will consume are mostly chosen from the chemical substances and thus contributing the consumption culture. Illich (2014: 135) argues that they use these services presented as progress by medicine, in fact, to cover the health problems caused by the highly industrialized modern society. According to him, discoveries, medicines and interventions only cover the problems.

Another result found in the study is the determination that consumption culture rises over fear culture to a large extent to be healthy. However, its continuity depends on the consumption of the individuals. That the fearful individual seeks solutions on his/her own and that tend to individual consumption as a result of individualization instead of holistic solutions are in

parallel with the idea of free individual of neoliberal policies. In this sense, it can be concluded that individuals are not independent of social policies and serve a health system that is surrounded by neoliberal global effects. On the other hand, the medicalization of aging causes an unnecessary increase in health care costs. It also increases the possibility of unnecessary medical errors.

In addition to social control, there is a different connection between aging and medicalization. This connection can be evaluated in the meaning of the relationship of the medicalization with the consumption culture. Consumption culture is important in the sense that individuals stay in the system and continue their service constantly. In this sense, fear culture and fear of death of the individual prevents him/her from staying out of the system.

It can be said that anti-aging products and medicines cause the individual to move away from this fear in a sense. In this sense, the medicalization of aging is the result of the social control on the bodies as well as the consumption culture carried out over the fear of individuals.

In addition, the medicalization of aging promotes public trend that requires medical intervention by means of showing aging as a negative condition, an inevitable decline, disease, uselessness and irreversible process of deterioration. Nowadays, medicine is considered as the right tool to manage the problems of aging. To see old age as equivalent to disease has encouraged society to regard aging as pathological or abnormal. Although the medicalization actualized as a result of aging's turning into a medical problem that needs treatment rather than natural life event (Estes and Binney, 1989; Kaufman et al., 2004) often refers to the medicalization of women's bodies (Riessman, 1983; Riska, 2003, Martin, 1987), now it is also possible to see aging men's bodies become medicalized.

While all these things happen, individuals are encouraged in consumption thanks to the promises such as slowing down the aging process, fighting against aging, seeking solution for the aging problem. Sometimes this may be in the form of a nutritional advice, and sometimes in the form of surgical or non-surgical aesthetic intervention. Many products ranging from clothing to cosmetic products are offered to individuals as a solution for staying young. For this situation, individuals are expected to pay the price. It is possible that those who pay or can pay this price will be healthier and look younger. Therefore, a healthy individual is healthy not only with the internal balance but also with his/her external appearance. This situation often leads to medicalization in health news. The individuals exposed to such news may also tend towards the consumption and become serving to the healthcare industry (aesthetic operations, botox, medicine, diet practices, various surgical interventions, etc.).